



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 645/2020-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Mgr. Mariánom Kropajom, PhD., Mudroňova 7356/51, Piešťany, postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Žilina **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2016 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **3 000 eur** (slovom tritisíc eur), ktoré mu **je** Okresný súd Žilina **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Žilina **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **375,24 eur** (slovom tristosedemdesiatpäť eur a dvadsaťštyri centov) a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 645/2020-13 z 15. decembra 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 30 P 104/2015-73 z 27. januára 2016 právoplatným a vykonateľným 11. februára 2016 bola schválená rodičovská dohoda, v ktorej sa sťažovateľ ako otec maloletého [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“) dohodol s matkou maloletého [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „matka“ alebo „povinná“) na styku otca s maloletým „každý párny týždeň v sobotu od 9:00 hod. do 18:00 hod., každý nepárny týždeň v nedeľu od 9:00 hod. do 18:00 hod. počas 6 mesiacov od právoplatnosti rozsudku; po uplynutí tejto doby... každý párny týždeň od soboty od 9:00 hod. do nedele do 18:00 hod.“. Vzhľadom na to, že matka nerešpektovala právoplatné rozhodnutie okresného súdu, pokiaľ išlo o styk otca s maloletým, okresnému súdu bol 23. júla 2016 doručený návrh sťažovateľa na nariadenie výkonu rozhodnutia, na základe ktorého začalo napadnuté konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti s kritikou konštatuje, že napriek vydanému súdному rozhodnutiu matka vyše 4,5 roka od vydania rozhodnutia a vyše 4 rokov od podania návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia nerešpektovala a nerešpektuje predmetné rozhodnutie. Uvedený stav nie je možné podľa názoru sťažovateľa rešpektovať, pretože „matka svojim prístupom škodí zdravému vývoju svojho syna, ktorý má právo nielen vedieť, že má otca, ale má právo aj rozvíjať s ním plnohodnotný vzťah. Ani matka nemá právo brániť tomuto legitímnemu právu otca. Matka žiaľ odmieta reflektovať súdne rozhodnutie a ani ústretový telefonický rozhovor s právnym zástupcom otca nevedol u matky aspoň k minimálnemu chápaniu toho, že je nevyhnutné rozlišovať vzťah, ktorý ona má k otcovi a vzťah, na ktorý má právo jej syn so svojim otcom. Pretrvávajúci stav je stavom nerešpektovania súdneho rozhodnutia zo strany matky, čo otec nemôže pasívne akceptovať. Pokiaľ by sa takto malo pokračovať, tak otec nebude mať so synom žiadny vzťah. Pričom treba zdôrazniť, že ide o rodinnoprávnu vec vzťahu otca so svojim synom a nie napríklad nejaký obchodný spor, kde dĺžka konania nemá až také silné citové následky.“. Sťažovateľ opakovane upozorňoval na zdĺhavosť konania. Ani sťažovateľom podaná sťažnosť na prietahy adresovaná predsedovi okresného súdu nevedla k odstráneniu prietahov v konaní.

4. V závere ústavnej sťažnosti sťažovateľ uvádza, že v posudzovanej veci nejde o žiadne zložité právne dokazovanie, ale ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov a ktorá absolútne nie je zložitá, takže ju súd mal skončiť do niekoľkých mesiacov, najmä keď prosté plynutie času v trvaní niekoľkých rokov môže viesť k nenapraviteľným dôsledkom vo vzťahu medzi rodičom a synom. Sťažovateľ žiadnym spôsobom neprispel k vzniku prietáhov v konaní, práve naopak, opakovane sa domáhal konania okresného súdu, podal aj sťažnosť predsedovi okresného súdu na prietahy v konaní. Od začatia konania v júni 2016 dosiaľ nie je okresným súdom zabezpečené rešpektovanie predmetného súdneho rozhodnutia. Vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania, ktorá už presiahla štyri roky, je konanie okresného súdu neefektívne a nesprávne. V dôsledku konania, resp. nekonania okresného súdu došlo na strane sťažovateľa „k vzniku nenapraviteľnej ujmy, kedy práve nečinnosť tohto súdu zapríčinila to, že otec svoje dieťa roky nevidel a pasivita Okresného súdu v Žiline vyvolala u matky posmelenie, že môže otcovi brániť v stretávaní, pretože aj tak si nepomôže. Týmto svojim konaním spôsobil Okresný súd v Žiline sťažovateľovi vážnu ujmu a nenapraviteľnú stratu v podobe vzťahu so synom.“.

5. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho ústavnej sťažnosti rozhodol nálezom, ktorým vysloví porušenie ním označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní, prikáže okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietáhov, prizná mu finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Ústavný súd podaním z 21. decembra 2020 vyzval predsedu okresného súdu na vyjadrenie sa k podanej ústavnej sťažnosti. V podaní okresného súdu č. k. 1 SprS 445/2020 z 13. januára 2021 predseda okresného súdu v podstatnom uviedol, že „sa jedná o konanie o výkon rozhodnutia o úprave práva povinností k maloletému dieťaťu, teda konanie s výraznými prvkami osobitosti a individuálnosti. Kontrolou konania nezdieľam názor, že súd by nekonal. Naopak, súd rešpektuje právo maloletého na styk a stretávanie sa s oboma rodičmi, o čom svedčia jeho viaceré výzvy tak, ako sú uvedené vo vyjadrení sudcu a popise úkonov v konaní. Práve výsledkom súčinnosti súdu bola realizácia styku v roku 2018. Problémy nastávajú pri presadzovaní názorov rodičov, ich ochoty podriaďiť vlastné predstavy potrebám dieťaťa a vzájomnej empatie, následkom čoho vznikajú nedorozumenia a až prieky pri realizácii jednotlivých práv. Súd musí vždy zistiť príčiny, pre ktoré sa styk nezrealizoval, posúdiť ich, ak zistí porušenie, vyzvať na nápravu, v prípade neodôvodneného bránenia práv pristúpiť k ukladaniu pokút. Realizovať odňatie dieťaťa a jeho zverenie môže byť skutočne až krajné riešenie, ktoré môže nastúpiť až vtedy, ak zlyhajú iné prostriedky a absencia styku je príčinou svojvôle, či neochoty len jedného z rodičov. Prísna realizácia a vynucovanie odovzdania maloletého dieťaťa na stretnutie len preto, že sa stretnutie v určitom rozsahu nezrealizovalo, môže spôsobiť značné traumy dieťaťu a v žiadnom prípade nedonúti rodičov k súčinnosti pri jeho výchove či starostlivosti.“. V širšom rozsahu poukázal predseda súdu na vyjadrenie zákonného sudcu.

7. Zákonný sudca vo svojom vyjadrení k veci uviedol chronológiu úkonov v predmetnej veci a na záver konštatoval, že „doteraz vykonané opatrenia súdu viedli len k čiastočnému a dočasnému plneniu povinností matky podľa vykonateľného rozhodnutia. Ak nedôjde k dobrovoľnému plneniu povinností matky, prichádza do úvahy najmä opakované ukladanie pokút matke (do 1 000 EUR - § 382 ods. 1, 2 CMP), zastavenie výplaty prídavku na dieťa (§383 CMP). So zreteľom na povahu konania, treba podľa môjho názoru postupovať veľmi citlivo a zdržanlivo tak, aby v prvom rade došlo k dobrovoľnému plneniu povinností matkou. K zmene správania aj dočasne došlo – začiatkom roka 2018 sa otec s dieťaťom stretával. Možnosť ukladania sankcií môže totiž postihnúť aj maloleté dieťa. Pri reparácii rodinných vzťahov má súd veľmi obmedzené možnosti. V prípade, že uloženie pokuty matke zostane aj naďalej bezvýsledné, pristúpi súd k uplatneniu ďalších represívnych opatrení voči matke dieťaťa – do 31.03.2021.“.

III.2. Replika sťažovateľa:

8. Vyjadrenie okresného súdu doručil ústavný súd sťažovateľovi, ktorý vo svojom vyjadrení uviedol, že od nadobudnutia právoplatnosti a vykonateľnosti rozhodnutia, výkon ktorého prebieha v napadnutom konaní, matka maloletého neumožnila styk maloletého so sťažovateľom. Zároveň konštatoval, že „pokiaľ mal konajúci Okresný súd Žilina vychádzať iba zo Správy z ÚPSVAR Žilina zo dňa 26.4.2018, tak táto uvádza, že styk [REDAKOVANÉ] s otcom sa realizuje cca 1 až 2 krát mesačne, pričom matka mala uviesť, že s otcom ako rodičia vzájomne spoločne komunikujú o potrebách syna. Toto vyjadrenie matky pred ÚPSVAR Žilina je v celom rozsahu nepravdivé.“. Okresný súd „s výnimkou sankcie vo výške 100 eur uloženej matke po 4,5 roku od podania návrhu na nútený výkon rozhodnutia neuskutočnil konkrétne kroky k tomu, aby matka rešpektovala právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie. Matka doteraz neumožnila otcovi žiadne stretávanie s maloletým.“. Sťažovateľ zároveň predložil kópiu elektronickej komunikácie s matkou maloletého z 1. februára 2021, ku ktorej sťažovateľ uviedol, že «matka cynicky vyčíta otcovi „kde si bol, keď bol malý“. Ale matka otcovi žiadny styk neumožňuje už viac ako 5 rokov. Tiež tvrdí, že svoje rozhodnutie nezmení.».

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd z predloženého spisu okresného súdu vedeného pod sp. zn. 9 Em 5/2016 zistil, že vo veci boli až dosiaľ vo vzťahu k predmetu ústavnej sťažnosti vykonané tieto pre jej posúdenie relevantné procesné úkony:

- 23. júna 2016 bol okresnému súdu doručený návrh sťažovateľa na nariadenie výkonu rozhodnutia s prílohami, ktorý bol pridelený sudcovi JUDr. Branislavovi Lečkovi,
- 14. júla 2016 doručil sťažovateľ okresnému súdu originál rozsudku okresného súdu č. k. 30 P 104/2015-73 z 27. januára 2016 s vyznačenou právoplatnosťou a požiadal o urýchlené konanie vo veci,
- 27. júla 2016 vydal okresný súd uznesenie č. k. 9 Em 5/2016-17, ktorým ustanovil maloletému kolízneho opatrovníka, a výzvu matke maloletého, aby sa vyjadrila k návrhu,

- 2. augusta 2016 sa okresnému súdu vrátila nedoručená zásielka adresovaná matke maloletého (██████████),
- 4. augusta 2016 lustroval okresný súd pobyt matky maloletého v registri obyvateľov a v Sociálnej poisťovni – zároveň aj opätovne doručoval zásielku matke maloletého (██████████),
- 12. augusta 2016 sa okresnému súdu vrátila nedoručená zásielka adresovaná matke maloletého (██████████),
- 18. augusta 2016 doručoval okresný súd zásielku matke maloletého prostredníctvom zamestnávateľa (██████████),
- 24. novembra 2016 urgoval okresný súd zamestnávateľa matky maloletého o zaslanie podpísanej doručenky, resp. o uvedenie dôvodu, ak jej zásielku nebolo možné doručiť,
- 12. decembra 2016 oznámil zamestnávateľ, že neeviduje žiadnu žiadosť okresného súdu o doručenie zásielky súdu,
- 26. mája 2017 vyhotovil okresný súd výzvu sťažovateľovi, aby konkretizoval, ako a či prebiehal jeho styk s maloletým od júla 2016 (lehota 15 dní) – výzva bola odoslaná 18. júla 2017 a doručená sťažovateľovi 24. júla 2017,
- 14. augusta 2017 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie sťažovateľa (matka rozhodnutie súdu naďalej nerešpektuje),
- 19. decembra 2017 vyhotovil okresný súd žiadosť o preverenie adresovanú Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina, ktorou žiadal zistiť dôvody nepodrobenia sa matky maloletého rozhodnutiu súdu a zaslania správy z vykonaného šetrenia – žiadosť bola odoslaná 21. decembra 2017 a doručená adresátovi 27. decembra 2017,
- 31. januára 2018 doručil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina okresnému súdu správu (nepravidelný kontakt otca s maloletým),
- 25. júla 2018 oznámil sťažovateľ okresnému súdu mailom, že 5. júla 2018 sa mal na základe predchádzajúcej dohody rodičov uskutočniť styk maloletého s otcom v Žiline; otec sa na stretnutie dostavil, avšak matka maloletého mu styk bezdôvodne neumožnila, nechala ho hodinu a pol čakať na ulici, nebrala telefón a neodpovedala na SMS; sťažovateľ trvá na nariadení výkonu rozhodnutia a žiada okresný súd o vyjadrenie,
- 23. októbra 2018 vyhotovil okresný súd „Výzvu – urgenciu“ adresovanú matke maloletého, ktorou ju žiada o vyjadrenie sa k návrhu sťažovateľa na nariadenie výkonu rozhodnutia, keďže jej bol doručený a dosiaľ sa k nemu nevyjadrila; zároveň ju žiada o vyjadrenie sa k podaniu otca z 25. júla 2018 a oznámeniu termínov stretnutí otca s maloletým od októbra 2017 – výzva bola odoslaná 20. novembra 2018,
- 26. novembra 2018 sa okresnému súdu vrátila nedoručená zásielka adresovaná matke maloletého (██████████),
- 9. januára 2019 doručil sťažovateľ okresnému súdu elektronicky žiadosť, aby okresný súd zabezpečil výkon súdneho rozhodnutia, pretože otec maloletého od augusta 2018 nevidel a matka

maloletého s ním od 4. decembra 2018 nekomunikuje; v prípade neuskutočnenia žiadnych krokov sa bude musieť obrátiť na ústavný súd z dôvodu možných prietáhov v konaní,

- 24. júla 2019 opätovne doručoval okresný súd zásielku matke maloletého (výzvu z 23. októbra 2018) prostredníctvom zamestnávateľa (doručená zamestnávateľovi 30. júla 2019),

- 18. septembra 2019 vyhotovený úradný záznam – potvrdené doručenie zásielky súdu matke maloletého a zaslanie podpísanej doručenky okresnému súdu (overená adresa matky Brodno 72),

- 20. septembra 2019 vydané uznesenie okresného súdu č. k. 9 Em 5/2016-52, ktorým okresný súd nariadil výkon súdneho rozhodnutia – právoplatné 5. novembra 2019,

- 20. septembra 2019 vyhotovená „*Výzva na plnenie – výkon rozhodnutia*“ adresovaná matke maloletého,

- 20. septembra 2019 vyhotovené oznámenie sťažovateľovi, ktorým ho okresný súd informuje o zaslaní písomnej výzvy matke maloletého na podrobenie sa súdnemu rozhodnutiu a poučenia o následkoch jeho neplnenia,

- 21. októbra 2019 lustrácia pobytu matky maloletého v registri obyvateľov,

- 28. októbra 2019 sťažovateľ oznámil okresnému súdu, že matka žiadnym spôsobom nezmenila svoj prístup – napriek naliehaniu neumožnila otcovi maloletého akýkoľvek kontakt s maloletým,

- 26. februára 2020 doručoval okresný súd opätovne matke maloletého uznesenie a výzvu na plnenie z 20. septembra 2019 prostredníctvom zamestnávateľa (doručená zamestnávateľovi 2. marca 2020),

- 20. júla 2020 urgoval okresný súd u zamestnávateľa vrátenie podpísanej doručenky (doručené zamestnávateľovi 5. augusta 2020).

10. Sťažovateľ sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého má každý právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, a zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola v primeranej lehote prejednaná, k porušeniu ktorých malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní týkajúcom sa výkonu rozhodnutia vo veci maloletého.

11. Ústavný súd si už pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy a tiež čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, z tohto dôvodu v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, III. ÚS 109/07).

12. Pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom

predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

13. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so svojou žiadosťou.

14. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 12 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CMP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb, ďalej z § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá.

15. Predmetom napadnutého konania okresného súdu je zabezpečenie výkonu rozhodnutia, ktorým bol upravený styk otca s maloletým. Tento inštitút bol do 30. júna 2016 právne upravený zákonom č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (§ 272 a nasl.), ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený, a počnúc týmto dňom je výkon rozhodnutia vo veciach maloletých upravený v štvrtej časti Civilného mimosporového poriadku.

16. Nová právna úprava vyplývajúca z Civilného mimosporového poriadku týkajúca sa výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých v spojení s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých, precizuje postup súdu v rámci vykonávacieho konania a zdôrazňuje ochranu maloletého dieťaťa pred ujmom, ktorá by mohla vzniknúť núteným výkonom rozhodnutia, ukladá súdu povinnosť zohľadňovať nielen správanie povinného pri plnení povinností, ale aj správanie oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia, ako aj správanie a názor maloletého, umožňuje súdu i v rámci vykonávacieho konania nariadiť neodkladné opatrenie, a to formou sociálneho, psychologického alebo iného odborného poradenstva. Aj naďalej je povinnosťou súdu zistiť, či pre neplnenie povinností vyplývajúcich z rozhodnutia existujú ospravedliteľné dôvody. Novo koncipované ustanovenia štvrtej časti Civilného mimosporového poriadku dôsledne sledujú dve fázy tohto konania, kde v prvej fáze súd rozhoduje o nariadení výkonu rozhodnutia a v druhej fáze uskutočňuje výkon rozhodnutia, pričom medzi týmito dvoma fázami prebieha zmierovacia (mediačná) fáza, ktorá dosiaľ (podľa Občianskeho súdneho poriadku) prebiehala ešte pred nariadením výkonu rozhodnutia. Ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, ako aj Civilného mimosporového poriadku upravujú jednotlivé právne nástroje, ktoré majú viesť k dobrovoľnému splneniu rozhodnutia, prípadne k podrobeniu sa rozhodnutiu, napr. písomná výzva, upozornenie a nariadenie pojednávania (§ 379 CMP), uloženie pokuty (§ 382 CMP), rozhodnutie o zastavení výplaty príslušných dávok (§ 383 CMP). Zákon teda neupravuje vyčerpávajúco všetky spôsoby výkonu rozhodnutia a tiež všetky nástroje, prípadne iné formy pôsobenia súdu vedúce ku skutočnému výkonu rozhodnutia týkajúceho sa maloletých detí.

17. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného

súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

18. Ústavný súd ďalej pri hodnotení okolností tohto prípadu a predovšetkým pri posudzovaní dĺžky konania zhodne s ESĽP (napr. H. v. United Kingdom z 8. 7. 1987) prihliadol aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02). Povaha tohto konania preto podmieňovala prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným priet'ahom (m. m. I. ÚS 419/2015).

19. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom napadnutého konania je rozhodovanie súdu o zabezpečení realizácie právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia o realizácii styku maloletého s otcom, a to z dôvodu, že povinná – matka, ako tvrdí sťažovateľ, odmieta plniť súdom stanovenú povinnosť. Pokiaľ ide o prvé kritérium zložitosti veci, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu, ako aj právnu povahu (charakter) veci. Ide o osobitný druh konania, v ktorom zákon striktné predpisuje, ako súd musí vo veci postupovať. Hoci po právnej stránke nemožno vec hodnotiť ako zložitú, pretože tento typ konania je okrem zákonnej regulácie upravený aj rezortnou internou inštrukciou a tiež príslušnou judikatúrou, pokiaľ ide hľadisko skutkovej zložitosti veci, je potrebné uznať pri tomto druhu konania vzhľadom na jeho charakter určitý stupeň náročnosti z hľadiska potreby dokazovania týkajúceho sa otázky dodržiavania povinností vyplývajúcich zo súdneho rozhodnutia alebo súdom schválenej dohody o výchove maloletých detí a o úprave styku s nimi. Práve z dôvodu nevyhnutnosti zistiť, či sa povinný podrobuje rozhodnutiu, o výkon ktorého ide, a či prípadne existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinný nemôže podrobovať rozhodnutiu, je takéto konanie v zásade skutkovo zložitejšie, keďže aj v dôsledku princípu materiálnej pravdy, ktorý sa uplatňuje v civilných mimosporových konaniach, sa kladú zvýšené nároky na vo veci konajúci všeobecný súd v kontexte jeho povinnosti zisťovať skutočný stav veci, nielen skutkový, teda účastníkmi tvrdený (čl. 6 CMP).

20. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Zo zistení ústavného súdu s prihliadnutím na prehľad procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní nevyplýva, že by celková dĺžka napadnutého konania bola negatívne ovplyvnená správaním sťažovateľa.

21. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Okrem toho judikatúra ústavného súdu zdôrazňuje špecifickú povahu konaní týkajúcich sa rodičovských práv vyžadujúcich si prístup s osobitnou starostlivosťou. Špecifickému charakteru konania o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí korešponduje aj osobitý účel základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ktorým je v danom prípade pružnosť konania

garantujúca promptnosť donucovacej moci štátu zabezpečujúcej vynútenie plnenia povinností vyplývajúcich zo súdnych rozhodnutí o výchove maloletých detí a o úprave styku s nimi (m. m. III. ÚS 254/2015).

21.1. Vychádzajúc z predloženého súdneho spisu, ústavný súd zistil obdobie nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní, a to v čase od 18. augusta 2016, keď okresný súd doručoval zásielku matke maloletého prostredníctvom jej zamestnávateľa, až do 24. novembra 2016, keď uňho urgoval jej doručenie. Následne od 12. decembra 2016, keď zamestnávateľ oznámil, že neeviduje žiadosť okresného súdu o doručenie zásielky, do 26. mája 2017 (výzva sťažovateľovi na oznámenie styku s maloletým) okresný súd vo veci nekonal bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka. Ani po doručení vyjadrenia sťažovateľa k styku s maloletým 14. augusta 2017 nekonal okresný súd plynule, keď až po štyroch mesiacoch (19. decembra 2017) požiadal Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Žilina o prešetrenie pomerov a ten správou doručenou súdu 31. januára 2018 potvrdil sporadické stretávanie maloletého s otcom. Po tom, ako otec maloletého oznámil okresnému súdu 25. júla 2018 opätovné neumožnenie styku s maloletým matkou, okresný súd až po troch mesiacoch vyzval – urgoval matku na vyjadrenie sa k návrhu sťažovateľa na nariadenie výkonu rozhodnutia, oznámeniu termínov styku otca s maloletým (od októbra 2017) a podaniu otca z júla 2018. Urgenciu z 23. októbra 2018 nebol okresný súd schopný doručiť matke maloletého do 18. septembra 2019 (potvrdené doručenie zásielky), t. j. takmer rok. Následne aj doručenie uznesenia o nariadení výkonu súdneho rozhodnutia z 20. septembra 2019 a výzvu na plnenie urgoval okresný súd prostredníctvom zamestnávateľa ešte v júli 2020, t. j. po 9 mesiacoch od jeho vydania. Následne, ako z vyjadrenia zákonného sudcu k ústavnej sťažnosti vyplýva, vydal okresný súd 8. januára 2021 uznesenie, ktorým uložil povinnej – matke maloletého pokutu vo výške 100 eur.

21.2. Ústavný súd musí konštatovať, že v rámci právnych nástrojov, ktoré okresnému súdu poskytuje Civilný mimosporový poriadok, sa okresný súd obmedzil len na využitie šetrenia pomerov u matky maloletého prostredníctvom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, výzvy povinnej na plnenie rozhodnutia, pričom ju upozornil na následky neplnenia povinností z rozhodnutia a uloženia pokuty povinnej. Tieto nástroje sa však nejavili ako postačujúce na to, aby styk sťažovateľa s maloletým zodpovedal rodičovskej dohode, na ktorej plnenie sa povinná dobrovoľne zaviazala. V priebehu napadnutého konania matka maloletého (povinná) na výzvy okresného súdu opakovane nereagovala (nepreberala si zásielky súdu, resp. doručovať jej zásielky súdu bolo komplikované), preto bolo predovšetkým zodpovednosťou vo veci konajúceho okresného súdu, aby sa vysporiadal s pasivitou účastníka konania tak, aby bola naplnená z povahy predmetu napadnutého konania vyplývajúca požiadavka na urýchlené rozhodnutie veci. V záujme udržania a rozvoja vzťahu sťažovateľa s maloletým okresný súd mohol zvážiť aj využitie ďalších opatrení, ktoré mal v zmysle platnej právnej úpravy k dispozícii. Právny poriadok ponúka v tomto zmysle celú škálu donucovacích opatrení, ktoré napomáhajú oprávnenému rodičovi dosiahnuť výkon práva styku, a to najmä nariadenie pojednávania, zastavenie výplaty štátnych sociálnych dávok, uloženie aj opakovaných pokút. Nariadenie neodkladného opatrenia, a to formou sociálneho, psychologického alebo iného odborného poradenstva je taktiež jednou z možností, ak by (ako dôvodí okresný súd v bode 6 odôvodnenia tohto rozhodnutia) malo dochádzať k nedorozumeniam až priekom pri realizácii jednotlivých práv vyvolaným rozdielnymi názormi rodičov, ktorí nie sú ochotní podriaďiť vlastné predstavy potrebám dieťaťa. Ústavný súd

uznáva, že voľba prostriedkov smerujúcich k výkonu rozhodnutia vo veci je na plnej úvahe všeobecného súdu, avšak súčasne poznamenáva, že v situácii, keď rodičia neplnia súdom schválenú dohodu v časti styku s maloletým, na ktorej plnenie sa dobrovoľne zaviazali, môže aj nariadenie pojednávania prispieť k rýchlejšiemu zisteniu dôvodov, pre ktoré povinná strana dohodu nerešpektovala, a k promptnejšiemu prijatiu účinných opatrení. Všeobecný súd by tak mal zvažovať aj využitie ďalších (iných) opatrení vo vzťahu rodič a dieťa, aby plynutím času nedošlo k ochladnutiu vytvorených citových väzieb medzi maloletým a rodičom, ktorému dieťa nie je do osobnej starostlivosti zverené.

22. Ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti, zo súdneho spisu a z ďalších podaní (vyjadrenia okresného súdu) zistil, že doterajší priebeh napadnutého je poznačený obdobiami nečinnosti okresného súdu [august 2016 až november 2016, t. j. 3 mesiace; december 2016 až máj 2017, t. j. 5 mesiacov; august 2017 až december 2017, t. j. 4 mesiace; júl 2018 až november 2018 (odoslanie výzvy), t. j. 4 mesiace; január 2019 až júl 2019, t. j. 6 mesiacov; október 2019 až február 2020, t. j. 4 mesiace; február 2020 až júl 2020, t. j. 5 mesiacov; august 2020 až január 2021, t. j. 5 mesiacov; uvedené obdobia predstavujú obdobie troch rokov], keď nevykonal žiadny úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ v preskúvanom súdnom konaní nachádza.

23. Na základe vyhodnotenia uvedených kritérií (predmet konania, úseky nečinnosti okresného súdu, ako aj efektívnosť jeho úkonov) dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Em 5/2016 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

24. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

25. Sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti navrhol, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení označených práv prikázal okresnému súdu konať v predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov. Keďže v predmetnej veci v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti v napadnutom konaní nedošlo k splneniu povinnosti zo strany povinnej ani k uskutočneniu výkonu rozhodnutia, resp. nenastal žiaden so zákonných predpokladov na zastavenie napadnutého konania, ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľa v tejto časti vyhovel (bod 2 výroku tohto rozhodnutia).

IV.1. Primerané finančné zadosťučinenie:

26. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

27. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

27.1. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

28. Cieľom primeraného finančného zadostučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012).

29. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadostučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

30. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dlhodobé úseky nečinnosti okresného súdu v rozsahu troch rokov (body 21.1 a 22 odôvodnenia tohto rozhodnutia), ako aj so zreteľom na predmet napadnutého konania a správanie sťažovateľa a vychádzajúc zo svojej judikatúry, ústavný súd považoval sumu 3 000 eur za primerané finančné zadostučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku tohto rozhodnutia). Vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa na priznanie finančného zadostučinenia ústavný súd nevyhovovel (bod 5 výroku tohto rozhodnutia).

V.

Trovy konania

31. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

32. V zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

33. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľovi v rozsahu za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) vykonané v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky.

34. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2020 predstavuje sumu 177 eur a režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) sumu 10,62 eur. Za dva úkony tak prináleží suma 354 eur a režijný paušál za dva úkony v sume 21,24 eur, čo spolu predstavuje sumu 375,24 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

36. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2021

Libor Duľa
predseda senátu